

**SVERIGES
HÄRADSALLMÄNNINGSFÖRBUND**

Fabriksgatan 54.D 702 23 ÖREBRO Tel:019-108080
Fax:019-108083

Sveriges Häradsallmäningsförbunds remiss-svar på Miljödepartementets remiss av Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen.

Sveriges Häradsallmäningsförbund har getts möjlighet att svara på ovanstående remiss vilket vi tackar för och vi önskar framföra följande.

Förbundets sekreterare Erik Petré var dessutom en av de sakkunniga i utredningen och han har löpande i såväl skriftlig som muntlig form framfört Häradsallmäningsförbundets synpunkter på mera detaljerad nivå. I detta remissvar har vi svarat på en mera övergripande nivå.

Sammanfattning

Utredningens namn var från början kort och gott "Äganderättsutredningen" men den namnändrades relativt snart till "Skogsutredning 2019".

Trots att direktivet inte ändrades så har utredningen enligt vår uppfattning tonat ner äganderätsfrågorna och fokuserar mera på den biologiska mångfalden. Vi anser inte att utredningen följt direktivet och fokuserat på förslag om stärkt äganderätt som kan bidra till en växande bioekonomi! Utredningen fokuserar för mycket på den biologiska mångfalden – detta oavsett konsekvenser för klimatet, ekonomin och landsbygden. Vi vill därför att klimatfrågan tydligare ska lyftas och att man mera utförligt ska belysa när det blir konflikter mellan målet för den biologiska mångfalden och klimatfrågan eller andra viktiga mål.

Sveriges skogar ägs till ca 50 procent av enskilda privata skogsägare med familjer. Andelen privata skogsägare är något högre i Södra Sverige vilket gör att i storleksordning 60 procent av den svenska råvara som industrin förbrukar kommer från det privata skogsbruket. Trots det så är utredningen fokuserad mot mera storskaligt bolagsskogsbruk och den beskriver både problem och möjligheter i stor utsträckning med inriktning mot de stora skogsbolagen.

Gränsdragningen i fält vid nya reservat/intrång är av flera skäl viktig – både för att säkerställa att syftet med reservatet kan infrias men även för att den enskilde markägaren utan allt för ingående begränsningar och restriktioner ska kunna bruka sin mark fram till reservatsgränsen.

Vår allvarligaste kritik – vilket vi löpande framfört i våra svar – är att sekretariatet och därmed utredningen för okritiskt låtit myndigheterna beskriva vårt svenska skogsbruk och att deras syn ofta är mycket statisk.

I efterhand upplever vi att namnändringen inte bara var ett nytt namn för utredningen – det blev en ny inriktning. Merparten av de 1200 sidorna handlar om biologisk mångfald och att svenskt skogsbruk inte lever upp till vad politikerna har förbundit sig till.

Enligt Länsstyrelsen i Örebro län är beteshagen ovan en av länets ur biologisk mångfald mest värdefulla betesmarker. Hagen betas av får – men de äter inte granplantor. Dvs precis som på många andra marker blir här så småningom här granskog om vi människor inte griper in och gör något. Här är det ca 5 år sedan all gran röjdes bort.

Det finns inga Häradsallmänningar fjällnära dvs i det område som utredningen föreslår för det stora fjällskogs-paketet. Förbundet avstår att ha synpunkter på det förslaget, men Förbundet vill poängtera att av utredningen gjorda kalkyler bara belyser delar av konsekvenserna, bla saknas de långsiktiga konsekvenserna för såväl samhällsekonomi som för närboende.

Utredningen nämner den djupa spricka som finns mellan de som förvaltar och brukar våra skogar och olika former av bevarande-intressen. För att hitta framtida lösningar är det Förbundets uppfattning att utredningen hade vunnit på att beskriva orsakerna till dagens polariserande debatt. En del av polariseringen beror på att många skogsägare upplever att myndigheterna hela tiden flyttar fram sina positioner på skogsägarens bekostnad. Nyckelbiotoperna är ett exempel. Från början var nästan alla markägare som hade en nyckelbiotop på sin mark stolta – så är det inte idag. Nu prövas bla detta rättsligt och även om flera ärenden fortfarande inte är slutligt är avgjorda så anser vi att det är alarmerande när en myndighet i domstol får bakslag på bakslag.

Nu tycks ”grön infrastruktur” göra samma resa. Det lanserades för några år sedan som ”ofarligt men bra verktyg” av Naturvårdsverket och Skogsvårdsstyrelsen. Nu skriver Naturvårdsverket i sitt remissvar till denna utredning att man gärna sett att utredningen

även omfattat ökat inslag av mångbruk, variationsrikt skogsbruk och *grön infrastruktur* för att öka skogens resiliens och bidra till biologisk mångfald.

Delar av lagstiftningen kring brukande av skog skiljer sig markant från övriga lagstiftning kring företagande och villkoren kring det. Även om vi anser att det är bra att vi har en lägsta ålder för när slutavverkning är det fascinerande att en skogsägare som är på ruinens brant och har stora arealer som om några år är tillåten att slutavverka kan tvingas gå i konkurs. En "vanlig företagare med ett litet aktiebolag" som följer miljölagstiftning har i normalfallet inga problem med myndigheterna och ingen skulle komma på idén att tex allmänheten skulle få ha synpunkter på verksamheten så länge företaget följer aktuell lagstiftning – den lille skogsägaren har en helt annan situation i sin vardag. Det är problematiskt – och är det rimligt?

Både Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket tar ofta upp att det är nödvändigt att myndigheterna vet när/var/hur all frivillig hänsyn i skogsbruket har tagits. Förbundet är förvånade över att myndigheterna – och därmed även denna utredning – ser det som så viktigt att veta vad som gjorts – det blir tom i många avseenden viktigare än att ytterligare öka de frivilliga men okända avsättningarna. Förbundet beklagar att utredningen inte tydligare försökt förstå drivfaktorerna för den enskild skogsägaren (bolaget) att i sin skog skapa mångfald. Förbundet anser att skogsägarna heller inte får det kredit de har förtjänat för den hänsyn man tagit.

Grundfrågorna som tas upp i utredningsdirektivet är extremt viktiga! Sekretariatet har – vilket vi belyser på flera ställen – en kortsiktig och statisk bild av hur naturen och brukandet av naturen fungerar. De föryngringar som vi idag anlägger ska oavsett om det sker med trakthyggesbruk, kalhyggesfritt eller på annat sätt avverkas under lång tid framöver. De första träden i dessa föryngringar ska avverkas om i storleksordning om 20 år och de sista av träden som vi dag planterar/sår ska avverkas om kanske 140 år. Det är därför mycket viktigt att ha en långsiktig politik som där ett hållbart brukande långsiktigt utvecklas. OM man förändrar målen i skogsbruket under varje mandatperiod så kan det långsiktigt bli förödande!

Häradsallmänningsförbundet föreslår därför att man i Sveriges Riksdag tar ett brett förankrat och långsiktigt beslut om svensk skogsbruks inriktning. Inför det beslutet ska riksdagsledamöterna ha en konsekvensbeskrivning av långsiktiga konsekvenser av såväl kostnader, intäkter, påverkan på biologisk mångfald och klimat osv.

Övergripande synpunkter

Stora delar av utredningen fokuserar på att vi för att klara gjorda internationella åtaganden måste skydda mycket större arealer. Intrycket förstärks av att när Naturvårdsverket rapporterar skyddade arealer har man gjort en tolkning som radikalt skiljer sig från den tolkning som andra länder gör.

Självklart ska vi ha områden som så långt det går är skyddade från mänskligt brukande och påverkan. Men vår uppfattning är att det är minst lika viktigt att utveckla och förvalta mångfalden i redan gjorda reservat och skyddade områden, tex ekhagar är ett mycket värdefullt ekosystem men de är inte stabila. Om vi inte sköter ekhagarna aktivt så kommer de flesta ek-hagar att på sikt bli granskog! Utredningen genomsyras av att större arealer helt

skyddade skogar är bästa lösningen för alla problem – den starka övertygelsen som utredningen har för att strikt skyddad är enda lösningen skrämmer oss.

Många av de skogar som man nu vill skydda var antingen hårt dimensionshuggna för 100 år sedan – eller tom kalhuggna och allt växtlighet bortbränd. Det finns gott om exempel på skogsmark som myndigheterna nu vill skydda som för 130 – 140 år sedan helt saknade träd och i vissa fall var all växtlighet bortbränd/svedjad. Dvs de skogar som många idag vill skydda går enkelt att återskapa även om man nu skulle slutavverka dem. Leveranstiden från nytt kalhygge till leverans av skyddsvärd skog kan vara 140 år. Ingen skulle väl komma på idén att någon vecka innan ett vetefält ska tröskas ”skydda/spara” det – dvs att det ska stå orört för allt framtid. Det är på samma sätt med stor del av skogsmarken. Brukandet av skog (precis som jordbruket) ska utvecklas så att det blir mera hållbart och på ett rimligt sätt även säkerställer en ökad biologisk mångfald.

Myndigheternas iver över att skydda/spara äldre skogar som är slutavverkningsmogna skapar hos många skogsägare en rädsla för att samhället/myndigheterna ska ta deras mark ifrån dem. Resultatet av den rädslan är att många skogsägare avverkar tidigare än vad de egentligen vill för att på så sätt säkerställa att de har rådighet över sin mark. Ett konkret exempel är Hökensås Häradsallmänning. De har betydligt längre omloppstider än vad de flesta andra skogsägare och framförallt skogsbolagen har. Hökensås Häradsallmänning låter ofta tall-bestånden bli 130 – 140 år innan de vill slutavverka dem. Dessa tallskogar är skapande från kalhyggen som gjordes i slutet av 1800-talet. Nu vill framförallt Länsstyrelsen i Västra Götaland göra reservat på en del av dessa äldre bestånd. Konsekvensen av Länsstyrelsen agerande är Häradsallmänningen för att följa lagstiftning och av Länsstyrelsen fastställt reglemente avser att korta omloppstiderna.

Det finns dessutom kunder som vill ha bredare plank/brädor från grövre äldre skog för att tex renovera äldre kulturbyggnader. Idag tvingas de importera dessa varor från i första hand Ryssland. Nuvarande grundsyn från myndigheter omöjliggör en långsiktig satsning på den typ av produkter för kulturskyddade byggnader.

Alla inskränkningar i brukandet ska i princip alltid vara frivilliga överenskommelser. Regler för de fall inskränkningarna inte är frivilliga ska vara tydliga och förutsägbara.

En allt för hög andel av de områden som för närvarande är skyddade bör på ett eller annat sätt skötas/förvaltas för att uppnå det ursprungliga syftet. Vi anser att det är en av de mest resurseffektiva metoderna att snabbt säkerställa mer mångfald.

I flertalet av utredningens kalkyler anser vi att nuvarande markvärde är för lågt beräknat – och därmed är de direkta kostnaderna för samhället högre. Mest anmärkningsvärt i kalkylerna är att man inte seriöst försökt beräkna de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna, påverkan för boende och näringsliv i närområdet mm.

Utredningen skriver att förädlingsvärdet (förutom själva virkesvärdet) av en 1 m³ virke är 1.000 sek. Bildar man då någon form av reservat som tex minskar den årliga möjliga avverkningen med 4 m³ per ha så minskar man Sveriges intäkter med 4.000 sek per ha för det området i all framtid. Det blir enorma belopp som självklart måste värderas och ställas i relation till andra värden tex ökad turism men också till om man fått ökad mångfald och större klimatnytta om man nyttjat dessa pengar på ett annat sätt.

Vi är positiva till att intrångsersättning ska vara marknadsmässig och skattefri. Många skogsägare - och Häradsallmänningar i synnerhet - har mycket låga ingångsvärden. Med nuvarande skatteregler och nu gällande ersättningsnivåer kan många skogsägare inte köpa likvärdig mark för erhållen likvid efter skatt.

Vi har noterat att utredningens uppfattning är att Skogsstyrelsens sätt att klassa och hantera nyckelbiotoper saknar stöd i lag och regleringsbrev och därmed bör upphöra. Vi delar den slutsatsen att Skogsstyrelsen saknar rättslig grund för sitt agerande.

Häradsallmänningsförbundet anser att utredningen generellt har en övertro på att samhället och myndigheter är de som allra bäst kan sätta mål för långsiktig skötsel och brukande. Vi är positiva till en fortsatt utveckling av att frivilligt med tex utvecklade skogsbruksplaner utveckla brukandet. I Sverige har vi ett mycket spritt ägande från tex Häradsallmänningar som ägt sin mark i 1000 år till alla 300.000 privata skogsägare – det garanterar en mångfald! Hur hade det sett ut i Sverige om alla skogsägare under 1970 och 1980-talet på detaljnivå hade följ myndigheternas/samhällets råd och tagit emot så kallade 5:3 bidrag och satsat på bara föryngringar av tall och gran? En del i att säkerställa en långsiktig biologisk mångfald är att vi har många aktiva skogsägare med delvis olika långsiktiga mål.

Sveriges internationella åtaganden

Sverige driver internationellt att vi måste ta ett större ansvar för miljö- och klimatfrågorna. Bra! Politikerna har i ett antal frågor förbundit sig till olika åtaganden. I frågan om tex strikt skyddad skog har vi inte samma grundsyn som utredningen för vikten av att strikt skydda mera mark – vi tror att det är viktigare att anpassa brukandet beroende på vad som ska bevaras och att kontinuerligt utveckla ett uthålligt brukande. MEN om man ska skydda mark så måste ägaren få skälig ersättning för den mark som ägaren inte tillåts bruka. Ersättningsfrågan är enligt vår uppfattning en av de mest centrala frågorna i utredningsdirektivet – och utredningen är mycket rapsodisk kring ersättningsfrågan.

För oss är det tre principiella frågeställningar som alltid bör belysas vid olika former av reservatsbildning:

- Är det rimligt? Vilka andra alternativa åtgärder finns för att säkerställa den biologiska mångfalden? Är det ekonomiskt försvarbart?
- Får markägaren rimlig ersättning inom rimlig tid?
- Vad för inskränkningen för konsekvenser för mångfalden, markägaren, samhället i stort och för de närboende?

Några andra viktiga punkter:

- Det är orimligt att miljöorganisationer och allmänhet ska ha klagorätt på vad enskilda skogsägare gör (inom nu gällande lagstiftning)
- Sverige har övertolkat Århus-konventionen och Sveriges tolkning bör snarast anpassas till hur andra länder tolkat den
- Vi delar inte utredningens fokus på att Sverige inte klarar sina internationella åtaganden. Utredningens förslag minskar dessutom Sveriges möjlighet att skapa en växande bioekonomi och därmed påverkar det även Sveriges mål och åtaganden i klimatfrågan

- Förbundet anser att förslaget om korta tiden för slutavverkningsanmälningar från 6 veckor till 3 är ett bra förslag.

Några synpunkter på enskilda kapitel

Kapitel 5 – äganderätt

Det sker en succesiv glidning av myndigheternas tolkning av olika lagrum och det tillsammans med många intresseorganisationers tolkningar gör att äganderätten succesivt urholkas. Skogsstyrelsen har nu förlorat ett antal mål i domstol och även om några mål fortfarande inte rättsligt är slutgiltigt prövade är det inte rimligt att enskilda skogsägare i årtal får vänta på beslut och därmed ha sina pengar inlåsta. Det finna aktörer som ser över sina villkor för att finansiera skogsköp av den enkla anledningen att myndigheternas agerande inte är förutsägbart och därmed vet varken enskild skogsägare eller låneinstitut vad som gäller. Det är inte rimligt!

Kapitel 8 – kring Sveriges internationella åtaganden

Häradsallmänningsförbundet är mycket kritiska till att utredningen inte försökt belysa den stora skillnad som finns i hur olika länder rapporterar tex skyddade arealer. Sekretariatet har i dessa frågor för okritiskt lyssnat på olika myndigheters mer eller mindre egna tjänstemanna-tolkningar.

EU:s miljödirektiv

Myndigheterna och denna utredning har dragit felaktiga och delvis även orealistiska slutsatser och mål om bla bevarandestatus. Sveriges rapportering kring bevarandestatus till EU (enligt artikel 17 i livsmiljödirektivet) avviker från andra länders sätt att rapportera. De flesta länder sätter målet om att bevara 20 procent av referensarealen till när man inträdde i EU. Sverige har rätt ensamt valt ett annat sätt – Artdatabanken har valt att referera till ett tänkt förindustriellt landskap som egentligen aldrig existerat. Artdatabankens val bygger sannolikt på en litteraturstudie från andra delar av världen som Per Angelstam gjorde för ca 25 år sedan. Vad vi vet så saknas relevant forskning på relevansen av detta i Sverige.

Vi anser att LRF har gjort ett mycket bra försök att beskriva detta och vi delar deras grundsyn.

Kapitel 9 – tydlig skogspolitik och växande cirkulär ekonomi

Vi delar utredningens bedömningen om vikten av en växande cirkulär ekonomi. Men vi anser att det fokus och den redovisning som utredningen har för den biologiska mångfalden delvis motverkar det.

Kapitel 13 - 14 Kunskapsunderlag och kunskapskrav

Förbundet stöder utredningens slutsats om att ökad kunskap om natur- och kulturvärden samt konsekvensen för hur dessa värden på bästa kan öka hos såväl skogsägare, skogsbolag och myndigheter är viktigt och lovt – det är ett naturligt sätt i att utveckla brukandet.

I utredningsdirektivet står *”Förslag ska inte lämnas som innebär utökad ansvar för markägare”*. Dvs utredningen ska inte belysa denna frågeställning.

Förbundet anser att det är viktigt att inte skapa en ännu tyngre administration och byråkrati för den enskilde skogsägaren och vi delar därmed den grundsyn som många andra skogsbruksföreträdare har inte lägga ytterligare formella krav på den enskilde skogsägaren.

Vilka är vi??

Sveriges Häradsallmäningsförbund organiserar Sveriges Häradsallmänningar – drygt 60 stycken på totalt 120.000 ha. Häradsallmänningar är av skogs- och jordägare i en bygd gemensamt ägd skog. Häradsallmänningarna har funnits i mer än 1.000 år och regleras i "Lag (1952:166) om häradsallmänningar".

Lagen är i många avseenden mycket speciell och delar är nästan otidsenligt. Lagens nuvarande skrivning innebär bland annat att Häradsallmänningarna kommer att finnas kvar för all framtid.

Häradsallmänningarna har i många sammanhang (tex hos Skatteverket och Lantmäteriet) en speciell och egen ställning. Det totala förmögenhetsvärdet för alla Sveriges Häradsallmänningar är i storleksordning 10 miljarder SEK.

Frövi 2021-04-29

Med vänlig hälsning

Erik Petré
Sekreterare i Sveriges Häradsallmäningsförbund